

Muslimové v Evropě. Jak dál?

Jungovský analytik, klinický psycholog a psychoterapeut Vladislav Šolc řadu let žije a pracuje v USA. Publikoval několik knih na téma fundamentalismus v pojetí hlubinné psychologie. Jak vidí ze své perspektivy situaci Evropy v souvislosti s masivním přílivem muslimských uprchlíků?

Spojené státy jsou zemí, kam také přichází množství imigrantů. Je při jejich integraci výhodou, že pocházejí většinou ze zemí s křesťanskou tradicí, zatímco do Evropy přicházejí muslimové? Jaké je vlastně v USA zastoupení muslimů?

V USA se hlásí k islámu něco mezi 5–8 miliony lidí. To je nepoměrně méně, než je tomu v Evropě.

Obě monoteistická náboženství mají společné historické a eticko-teologické kořeny. Ve své mainstreamové formě jsou křesťanská a muslimská víra v zásadě stejné. Totéž platí i o jejich krajnostech. I fundamentalistickým křesťanům, kterých je v USA zhruba 25 %, se nelíbí myšlenka rovnoprávnosti žen a mužů, důraz na vědu, považují homosexualitu za zlo atd. V prostředí, kde efektivně vládne zákon, ale nemají mnoho prostoru pro prosazování extrémů. To platí napříč celým společenským spektrem a týká se všech, včetně členů sekt. Ženská obřízka, kupříkladu, je tvrdě trestaná. Umožnění této obřízky americkým občanem i mimo USA je rovněž považované za zločin.

Jaké hodnoty jsou při integraci imigrantů považované za zásadní?

Pro imigranty neexistují jiné zákony než pro ostatní občany USA. Vyznání, kultura nebo rasa jsou jen relativně slabé faktory, jež ovlivňují začlenění se do demokratických systémů států. Mezi nejvýznamnější faktory integrace patří možnost vzdělání, práce, zdravotní péče, dostupnost právní ochrany, tedy rovný přístup ke zvyšování sociální mobility. Spojené státy investují mnoho peněz a energie do integrace imigrantů. Menšinám se dostává studijních grantů. Američanům jde tolerantnost velmi dobře. K tomu je vychovaly zákony a hlavně rychle fungující soudní systém. Integrace kultur nesmí spočívat v jejich rozpuštění nebo vstřebání do většinové kultury, naopak v udržování toho, co je výjimečné, zdravě jiné. Integrace má spočívat ve schopnosti žít ve vzájemné toleranci a vzájemném obohacování se. V ekonomickém prostředí je xenofobie kontraproduktivní.

V Evropě jsou teroristické útoky v posledních letech spojované s radikálním islámem, v americké muslimské populaci se zatím zdá být radikalizace menší. Čím si to vysvětlujete?

V Evropě žije 50 milionů muslimů. Z toho asi 20–30 procent lze z hlediska vyhraněnosti jejich přesvěd-

čení zařadit k fundamentalistům. Totéž platí o Asii, kde žije 60 % světové populace muslimů. K aktu politického násilí nebo terorismu se ale uchýlil jen několik jedinců. To se samozřejmě může změnit, závisí to na možnosti přístupu k prostředkům, které umožňují důstojnější život. I když víme, že někteří islámští teroristé byli dobře vzdělaní, materiálně zabezpečení a měli přístup k informacím, většina jich vyrůstá z podhoubí zoufalství, psychologických a fyzických traumat a manipulace (brainwashingu).

V Evropě se mladí lidé radikalizují především v tzv. slumech. Nezaměstnanost, špatný přístup ke vzdělání a přirozené moci (empowerment) mladé muže ponižu-

Někteří islámští teroristé byli dobře vzdělaní a materiálně zabezpečeni, většina jich vyrůstá z podhoubí psychologických a fyzických traumat a manipulace.

je. To může vést k hledání hrdinských seberealizací ve fundamentalistické ideologii. Obzvláště když se identifikují s bojovníky za svobodu ze zemí svého původu a „najdou“ vnějšího původce svých numinózních pocitů. Pocity studu, zoufalství a nenávisti jsou přirozeně projikovány ven – pocit bezmoci se v aktu teroristického útoku promění v pocit všemocnosti, který se dá lehce ospravedlnit skrýváním se za Boha (theokalyptosis). Psychopatické osobnosti jsou zpravidla magnetem pro nevědomé obsahy. Když se vytvoří společný nepřítel, obrátí se vůči němu projekce, dojde ke shlukování na základě společných „týmů“. Může vzniknout „psychická infekce“, která se bude šířit právě tam, kde je společná pocitová a ideologická jednota.

Teroristické organizace verbující evropské muslimy ale vznikají hlavně na Blízkém východě...

Vidíme například, jak se Islámský stát pokouší sjednotit sunnity a šíity pod ideologií muslimského ráje.

Slovníček pojmů

Numinózní: z lat. numinosum, dynamicky působící nezávislé na vědomé vůli člověka a provázené hlubokými emocemi strachu a fascinace. Typicky numinózní jsou zážitky bytostného Já.

Kontejnování: v psychoanalytickém pojetí schopnost přijímat, tolerovat a transformovat úzkostné a agresivní emoce.

Bytostné já: v jungovském psychoanalytickém pojetí jde o archetyp celosti a regulující centrum psyché, transpersonální síla přesahující Já (ego).

Jasmínová revoluce: v Tunisku na přelomu let 2010–2011. Pouliční demonstrace a nepokoje vedly prezidenta ben Alího k opuštění země a odstartovaly následnou vlnu protestů v arabských zemích.

Aktivace prvků „temného náboženství“ v pojetí jungiánské analýzy

Fundamentalismus, tzv. „temné náboženství“, je velice zjednodušeně výsledkem posednutí jáského vědomí (ega) numinózní energií Bytostného já. Nedostatečně vyvinuté, traumatem oslabené a indoktrinací ovlivněné ego lehce propadne archetypálním energiím. Bytostné já se stane takřikajíc jeho nástrojem, malou loďkou na rozvířené řece. Fundamentalismus může být vnímán jako přilnutí k archetypálnímu obrazu, jež dává kromě jiného pocit věčnosti a neměnnosti. Fundamentalismus jedná ve víře, že obhájí jakési univerzální hodnoty, jež přisuzuje božím zákonům. Proto se brání pokroku a rozvoji vědomí obecně. Má pocit, že se tím božský řád rozpadá a vládu přeberou ďábelské, sekulární síly. Identifikace s temnou, nevědomou částí Bytostného já se však stává nástrojem zla. Vakuum, které vzniká rozpadem řádu, mohou vyplnit numinózní energie, které naplňují pocitem síly, stojí mimo dobro a zlo, protože všechno lidské svou silou relativizují.

Historie nás učí, že se toto týká všech lidí bez ohledu na to, jaké náboženství momentálně následují. Ideologie, nedostatek duchovnosti, vzdělání a ekonomických jistot udržuje lidi v nevědomosti, když se jim ale dostane těchto hodnot, přirozeně tihnou ke „středu“, k více liberálním postojům, jež odrážejí širší, růstové potřeby. Vědecký pokrok a vzdělání tomu samozřejmě prospívá.

Vladislav Šolc

Z této z větší části nevědomé jednoty se můžou vynořovat archetypální „konspirační teorie“ obviňující jiného. A čím více budou lidé vnímat svou křivdu, tím brutálnější bude jejich projekce. Jung nazývá tento proces „rozpadem“ protikladů. Vzniká napětí, a tedy aktivace archetypických energií. Když vůdci, státníci ztratí politickou a státní moc, začnou vystávat takzvané duchovní vůdci, kteří dokážou lehce manipulo-

vat prostřednictvím mytologického náboženského jazyka, který nabízí kompenzaci bezmoci a probouzí pocit zrodu nadlidské, rozumějme božské, síly. Tento proces stojí v zásadě za vznikem všech teroristických organizací, ať je to IS, Boko Haram, Al Kaida, Al-Shabab nebo Hizballah.

Fundamentalismus jedná ve víře, že obhájí jakési univerzální hodnoty, jež přisuzuje božím zákonům. Pro-

to se brání pokroku a rozvoji vědomí obecně. Má pocit, že se tím božský řád rozpadá a vládu přeberou ďábelské, sekulární síly. Fundamentalismus bují právě v prostředí, které je od ostatního světa izolováno fyzicky, informačně (ideologicky) a ekonomicky. Nedostatek vzdělání a náboženská jednostrannost vytvoří předpoklady pro slepé přijímání „pravd“. Jelikož jsou pozemské životní podmínky velice mizerné, touha po smyslu se obrátí k hrdinskému završení, k existenci po smrti. Když se k tomu přidá bolest psychického a fyzického traumatu, vznikne velice výbušná směs. Dovolím si tvrdit, že většina uprchlíků z válečných území trpí ve větší nebo menší míře posttraumatickou stresovou poruchou. Musíme k nim proto přistupovat s láskou a jako ke zraněným, jestliže nechceme provokovat procesy popsané výše. Fundamentalismus je latentně v nás všech a může se kdykoli probudit.

Jak se před ním chránit?

V Kanadě, USA, Malajsii, Eritrei nebo Británii žijí různé náboženské skupiny vedle sebe bez větších problémů. Fungující společnost umožňuje kontejnování (absorbování) „temných energií“ bez vzniku přetlaku, reaktivity. Válkou zdevastovaný Irák, Sýrie nebo Somálsko ale tuto funkci ztratily. Muslimský terorismus, tak jak ho známe dnes, je relativně nedávný fenomén datující se od počátku 80. let 20. století a souvisí s rozpadem rovnováhy moci. V mnoha případech to byla hegemonie nemuslimských mocností, které k tomuto rozpadu výrazně přispěly. Je jen logické, že Evropa a zbytek světa musí hledat cesty ke stabilitě na Blízkém východě, ale i ke stabilitě vnitřní. Xenofobie a muslimofobie mohou bezpečně vyvolat nežádoucí efekt a muslimskou komunitu zatlačit do zmíněných slumů. Negativní projekce odporu a agresivity budou narůstat jen tehdy, jestliže budou mít k dispozici stejně rozzlobený objekt.

Zimbardo ukázal, že lidé nejsou nikdy zbaveni vlastní brutality, záleží však, jestli dokážou budovat účinné ochranné mechanismy, které je před „temnotou“ budou chránit. Chránit před sebou samými. Demokracie, pokud funguje dobře, dokáže temné energie absorbovat a usměrnit. Když dokážeme o problémech a vlastních rozporech mluvit, měnit skrze volby, nemusíme se zabýjet.

Otázkou je, jaká účinná a komplexní řešení Evropa má. To, co se děje,

je z psychologického hlediska aktivací stínu. Svět je vlastně organismus, kde jsou procesy vzájemně provázány. Plot je spíše reakcí než řešením. Evropa stojí před problémem, který dosud v takové

Evropa bude muset otestovat své srdce, ale i schopnost vymezit pevné hranice tomu, kdo by její těžko nabitě hodnoty boural.

vé míře nemusela řešit. Bude muset otestovat své srdce, ale i schopnost vymezit pevné hranice tomu, kdo by její těžko nabitě hodnoty boural.

Paradoxně velkou hrozbou Evropy nejsou muslimové, ale strach z jiného, který může roztočit začarovaný kruh útoku a pomsty. Ještě nedávno to byli v Evropě Židé, kdo byl objektem temných projekcí, přišťe to mohou být muslimové. Konflikt a rozpor jsou vlastní lidství jako takovému. Konflikt není jen zlo, které přináší zkázu, ale proto, že zrcadlí vnitřní dialektiku psychických procesů, je základem vývoje vědomí. Bez konfliktu není evoluce. Evropa je plná rozporů a bublání, z historického hlediska je na tom ale lépe než kdykoli předtím. Jsem v tomto směru optimista, nemluvil bych o selhání, spíše o neustálém procesu změny.

Na jakých „evropských hodnotách“ bychom měli při integraci imigrantů trvat?

Kořeny evropských hodnot sahají až do nejhlubší historie. Humanismus, filozofie, racionalitu nebo ideje demokracie nám dala především helénská kultura. Římanům vděčí Evropa za rozvoj práva. Zlatý věk islámu, který trval 500 let, obohatil Evropu o vědecko-technický pokrok: obchod, ekonomiku, astronomii atd. Tři velká náboženství nám dala vztah k nevědomí, především však nový koncept lásky. Proces osvětlení pak evropské hodnoty integroval. Jak americká a později francouzská revoluce vyrostly na osvícenských idejích. Liberté, égalité, fraternité jsou velké ideály, za které evropská duše prakticky dodnes vědomě bojuje. V zásadě od doby, co Luther napsal svých 95 tezí, se Evropa snaží o rovnoprávnost všech, bez výjimky pro vyvolené. Proto musíme budovat Evropu hodnot, které

budou nestranně chránit všechny. Otevřená demokratická společnost neubírá práva, ale rozšiřuje je. Vnější svoboda a rovnoprávnost všech lidí jsou ve většině muslimských zemí teprve v počátečním stadiu rozvoje. Možná i jasmínová revoluce požere své děti, věřím ale, že se časem většina muslimských zemí sekularizuje a obrátí se k univerzálním lidským hodnotám. Snad to bude i proto, že se muslimové v Evropě přesvědčí na vlastní kůži, že to funguje. Podívejte se na Saudskou Arábii, ženy tam poprvé v historii mohou volit a kandidovat...

V některých evropských zemích (v Česku v první řadě) je přístup veřejnosti k náboženství vlažný – je to výhoda, nebo nevýhoda proti přicházejícím věřícím muslimům?

Musíme odlišit náboženství jako kodifikovanou víru s předepsanými rituály a dogmaty (creed) od duchovnosti (spirituality), tedy individuálního projevu vztahu k vyššímu (transcendentálnímu) principu, který vůbec nemusí mít kvalitu „definovatelné bytosti“, tedy Boha. Český národ své duchovní zaměření znovuobjevuje po tom, co ho komunismus a postkomunistická éra zdemoralizovala. Materialismus a cynismus, jež jsou teď v Česku hodně patrné, chápu spíše jako obranné mechanismy související s přechodovým obdobím. Stabilní a právní společnost dříve nebo později objeví svou spiritualitu jednoduše proto, že je nejrozumnějším způsobem existence z hlediska poměru rizik a zisků. Duchovnost je instinktivním pužením člověka. Je součástí a podstatou individuace, tedy scelování člověka.

Daniela Kramulová

Vladislav Šolc

Jungovský analytik, klinický psycholog, psychoterapeut. Momentálně působí v Glendale (Wisconsin) a Chicagu (Illinois). Autor několika odborných publikací (Dark Religion, Fundamentalism from Perspective of Jungian aj.)

Gaudia, Institut postmoderního vzdělávání

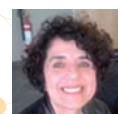
pořádá šestidenní kurz

Využití narativních přístupů v supervizi

s lektory Institutu narativní terapie ve Velké Británii

1. část
8. – 10. 4. 2016
Hugh Fox

2. část
27. – 29. 5. 2016
Amanda Redstone

Místo konání: Dům ochránců přírody, Michelská 5, Praha 4

Cena: 12.500 Kč

Kurz je určen pro všechny pracovníky pomáhajících profesí, psychoterapeuty, supervizory i kouče.

Překlad do češtiny zajištěn.

Přihlášky a bližší informace na vzdelavani@gaudia.cz nebo na telefonu **774 458 183**.

BRNĚNSKÝ INSTITUT PSYCHOTERAPIE (BIP)

POŘÁDÁ 7. KURS TEORIE PSYCHODYNAMICKÉ PSYCHOTERAPIE

Kurs je součástí schváleného výcvikového programu individuální psychodynamické psychoterapie. Tradičně jsou vítáni hostující členové z řad praktikujících psychoterapeutů příbuzného zaměření, lékařů, psychologů a dalších příslušníků pomáhajících profesí. Zahajujeme od akademického roku 2016/17, budou zajištěny kredity AKP ČR v rámci celoživotního vzdělávání klinických psychologů. Počet účastníků je omezen.

PŘIJÍMÁ PŘIHLÁŠKY DO SCHVÁLENÉHO VÝCVIKOVÉHO PROGRAMU PSYCHODYNAMICKÉ PSYCHOTERAPIE

Skupinová část zahájí od ledna 2017.

Pravidla výcviku a přihlášky na www.i-bip.com

dotazy bip@i-bip.com